

DOI 10.37491/UNZ.75-76.7
УДК 342.951:351.756.6 (477)

Надія ДЕМЧИК¹,
Руслан ГРИНЬКО²

СТРОКИ ПРИМУСОВОГО ПОВЕРНЕННЯ Й ВИДВОРЕННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА АПАТРИДІВ ОРГАНАМИ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Досліджено доктринальні підходи щодо визначення правової природи строків примусового повернення і видворення іноземців та осіб без громадянства органами прикордонної служби. Здійснено аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових поглядів щодо часового виміру в адміністративних провадженнях. Установлено правила американської та європейської системи припинення незаконного перебування громадян третіх країн у взаємозв'язку з імміграційним затриманням, що вирізняється своїм призначенням і тривалістю. Місце адміністративного видворення в системі заходів міграційного спрямування за російським законодавством пояснюється тим, що воно є адміністративним покаранням іноземних громадян та осіб без громадянства, які підлягають затриманню й утримуються у спеціально відведених для цього приміщеннях. З'ясовуються особливості темпоральної рег-

¹ викладач кафедри адміністративної діяльності,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький),
dempnet@ukr.net.

² кандидат юридичних наук,
професор кафедри адміністративної діяльності,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький),
rvg14@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-9900-7090>.

ламентациї та її значення в застосуванні примусових заходів, спрямованих на повернення мігранта в умовах глобального поширення коронавірусної інфекції. Аргументовано виділення матеріальних та процесуальних строків, у межах яких органи охорони державного кордону реалізують повноваження із примусового повернення та видворення з території України. Спрямованість на досягнення міграційного результату відображає матеріальний зміст строків, відведених для виїзду та/або забезпечення виїзду з країни нелегального мігранта. Матеріальні строки видворення пов'язуються також із затриманням, що застосовується за правилами адміністративного судочинства та характеризується суттєвою тривалістю, особливо в умовах пандемії. Призначення процесуальних строків обґрунтовано на основі чинних норм адміністративно-процесуального законодавства та пов'язується із вчиненням необхідних процесуальних дій, необхідних для звернення до суду і стадійності здійснення адміністративно-юрисдикційного провадження. На відміну від матеріальних, допускається перегляд процесуальних строків під час дії карантину. Серед перспектив опрацювання обраної тематики запропоновано комплексні дослідження нормативної регламентації часових характеристик імміграційного затримання відповідно до нового адміністративного законодавства та повернення іноземців (апатридів), виявлених під час перетинання ними державного кордону й в'їзду з тимчасово окупованої території України.

Ключові слова: видворення, пандемія, прикордонна служба, примусове повернення, процесуальний строк.

Сучасні міграційні реалії опинилися під впливом глобального поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Її розповсюдження не стільки детермінувало значні міграційні потоки, скільки викликало державну реакцію з регулювання переміщення населення, зокрема пов'язаного з перетинанням кордонів. Органи державної влади опинилися перед потребою забезпечити міграційний контроль, що ґрунтується на принципах дотримання прав людини в поєднанні із запровадженням карантинних заходів, спрямованих на охорону здоров'я і захист інтересів громадян України. Через вжиті заходи правового характеру нелегальність міграції отримала нові прояви, для подолання яких задіяно організаційні інструменти на державному кордоні. Державна прикордонна служба України (Держприкордонслужба України) здійснює діяльність за компетенцією щодо запобігання поширенню на територію країни коронавірусу. Прикордонники стали проводити перевірку температури осіб, які в'їжджали в Україну з країн із неблагополучною епідеміологічною ситуацією, зокрема пасажирів, які прилетіли прямими рейсами з Італійської Республіки (температурний скринінг розпочався о 20 год. 25 лютого 2020 р.) та на контрольно-пропускному пункті «Тиса», Закарпатська область (температурний скринінг розпочався о 8

год. 26 лютого цього ж року) [1]. На момент введення карантину було перевірено 1 764 022 осіб, у результаті виявлено 40 осіб з підвищеною температурою, 18 з них ізолювано для проведення медико-санітарних заходів [2].

За таких умов боротьба з нелегальною міграцією залишається пріоритетом для органів охорони державного кордону, а застосування примусу до іноземців та осіб без громадянства необхідним правовим інструментом. Оскільки зупинити поширення коронавірусної інфекції на територію України виявилось фактично нездійсненним завданням, актуалізується використання адміністративно-примусових заходів, розрахованих на видалення з території держави порушників міграційного законодавства, темпоральна регламентація яких вимагає удосконалення.

Проблеми процесуальних строків у межах адміністративно-деліктних проваджень постійно обговорюються вченими, які проводять правові дослідження. Значний внесок у розвиток наукових уявлень про інститут строків в адміністративному процесі здійснили М. М. Аракелян, Ю. В. Білоусов, І. В. Діордіца В. А. Липа, І. О. Розум, М. І. Смокович, М. О. Сорока, Л. В. Тацій. Також варто виокремити праці І. Л. Гули, В. В. Зуй, С. В. Ківалова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, В. І. Олефіра, присвячені процесуальним аспектам застосування примусового повернення й видворення. Традиційний підхід у з'ясуванні юридичних характеристик заходів примусу, що обумовлюють неможливість подальшого знаходження на території країни іноземних громадян та осіб без громадянства, зокрема з позицій адміністративно-процесуального регулювання застосовуються російськими вченими (М. С. Аскеров, І. В. Максимов, О. Г. Зубова, Ю. В. Паукова, Н. В. Полякова, О. Ю. Соколов), які аналізують вказані заходи як адміністративні покарання. Американські та європейські дослідники, такі як: Д. Акоста, Д. Вілшер, Д. М. Гернандес, К. Костелло, Р. Коулш зосереджують свою увагу на питаннях видворення (депортації) громадян третіх країн у взаємозв'язку із затриманням, що допускається у таких випадках і відповідно до процедури, встановленої законом.

Метою статті є встановлення на підставі доктринальних джерел, чинного законодавства та практики його застосування особливостей строків примусового повернення і видворення іноземців (апатридів) органами Держприкордонслужби України за сучасної міграційної ситуації в умовах пандемії.

Темпоральні підходи виявилися важливим засобом гарантування прав особи та обмеження свавілля державних інституцій. Загалом, це стало відображенням сучасних філософських поглядів на питання часу, що містять значну палітру парадигм тлумачення цієї категорії, де відповідно фігурують такі концепти, як: «історичний час», «фізичний час», «біологічний час», «антропологічний час», і саме останній фіксує особливу значущість часу для людини і можливість його дослідження тільки в руслі стурбованості про людину. Екзистенційна темпоральність як одна із форм філософського дискурсу про час якраз демонструє суб'єктивноантропологічну домінанту в його осягненні [3, с. 11–12].

Універсальне трактування строку як темпоральної категорії передбачає установлений, визначений для кого-, чого-небудь відрізок часу або установлений, призначений час, момент [4, с. 785]. Тлумачення поняття строку в українській мові відображає і його суто правову зумовленість, оскільки «це визначений законом, договором або іншим юридичним актом відтинок часу (період), встановлений для здійснення відповідних дій, реалізації прав або виконання зобов'язань, із настанням чи закінченням якого пов'язується певна дія чи подія, що має юридичне значення» [5, с. 857].

У контексті значення процесуальних строків для адміністративного судочинства аналіз різних наукових підходів, у тому числі філософських, щодо сутності категорій «час», «строку», провів М. О. Сорока, що дає підстави йому сформулювати поняття процесуального строку, враховуючи три положення:

- а) категорію «час»;
- б) наявність таких елементів часу як момент, тривалість;
- в) наявність зв'язку факту настання чи спливання із юридичними наслідками [6].

І. В. Діордіца, досліджуючи стадію звернення до адміністративного суду, вважає процесуальний строк, одним із найбільш ефективних засобів забезпечення своєчасного розгляду справи і розглядає його як проміжок часу, встановлений чинним процесуальним законодавством (Кодексом адміністративного судочинства України), протягом якого повинна або може бути здійснена та чи інша процесуальна дія або закінчена певна частина провадження у справі [7, с. 27].

Відповідає зазначеним теоретичним уявленням законодавчо визначене поняття процесуальних строків у межах адміністративного судочинства, що закріплено у ст. 118 Кодексу адміністративного судочинства України (КАС України) та пов'язується із вчиненням процесуальні дії. Допускається, що процесуальні строки можуть бути встановлені законом чи судом та обраховуються певними часовими вимірами — днями, місяцями і роками, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати [8].

Вчені, які досліджували питання строкості в адміністративному процесі фактично одностайні в розумінні процесуальних строків, яке сформовано було ще на підставі аналізу положень Кодексу адміністративного судочинства України в редакції 2005 року і передбачає два складники:

- 1) час або проміжок часу;
- 2) наслідки, що мають юридичне значення.

Водночас для з'ясування призначення строків примусового повернення й видворення іноземців (осіб без громадянства) доцільно застосовувати розмежування матеріальних і процесуальних строків, характерного для цивілістичної науки та є можливим, згідно з позицією М. М. Аракелян, в аспекті визначення сутності строку звернення до адміністративного суду [9, с. 259]. Такий підхід окреслює дискусію, започатковану адміністративістами, що стосується проблеми права на судовий захист з його темпоральними передумовами і процесуальною реалізацією.

Однак у контексті застосування примусових заходів через процес адміністративного судочинства матеріальний чи процесуальний зміст часового виміру зумовлений іншим юридичним призначенням.

Європейська правова доктрина акцентована на альтернативність та строки затримання, пов'язаного з провадженням заходів примусового повернення в контексті гарантування права особи на свободу й особисту недоторканність. Оскільки згідно з пп. «ф» п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року допускається законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, стосовно якої провадиться процедура депортації або екстрадиції [10], обмеження волі стає їхньою частиною. Регламентація повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території Європейського Союзу відповідно до його загальних стандартів і процедур, передбачає тривалість затримання доти, поки необхідно гарантувати успішне проведення видворення. Відповідно строк затримання обмежується процедурою повернення (видворення), хоча не може перевищувати шести місяців, поки виконуються умови, пов'язані з існуванням ризику втечі відповідного громадянина третьої країни, він ухиляється від підготовки чи перешкоджає підготовці зазначеної процедури. Держави-члени ЄС відповідно до національного права можуть продовжувати зазначений строк тільки на певний період часу, що не перевищує дванадцяти додаткових місяців, коли всупереч усім розумним зусиллям існує ймовірність того, що операція видворення займе більше часу через відсутність співпраці з боку відповідного іноземця або затримок в отриманні з третьої країни необхідних документів [11].

Усі ці положення тлумачаться як відображення принципу пропорційності, згідно з яким затримання «повинно бути якомога коротшим періодом і підтримуватися лише доти, поки тривають заходи з переміщення, що виконуються з належною ретельністю». Відсутність будь-якої з цих вимог є порушенням застереження про затримання й означає, що громадянин третьої країни повинен бути негайно звільнений [12, р. 16].

Незважаючи на загальні вимоги щодо скорочення строків і пришвидшення механізму видворення, звертає на себе увагу тривалість загального строку затримання мігранта, що становить вісімнадцять місяців і отримало своє закріплення в національному законодавстві. З цього приводу Д. Вілшер зазначає, що, оскільки затримання стало тривалішим, більш розповсюдженим і з дедалі жорсткішими наслідками для затриманих, воно суперечить «товстішим» версіям верховенства права (*«thicker» versions of the rule of law — орг.*). Затримання дедалі більше відсторонюється від його нібито селективної функції, що передбачає встановлення особи небажаних іммігрантів або забезпечення швидкого та ефективного їх фізичного повернення. Затримання перетворилося на більш загальну форму виконавчого та політичного контролю над несанкціонованими іноземцями, що характеризується свавіллям, утисками та диспропорцією [13, р. xxii–xxiii].

Тривалі строки затримання зумовлені перебігом процедури видворення. Особливо це характерно в умовах пандемії, коли можливість за-

безпечити виїзд мігранта з однієї країни до іншої потрапляє в залежність від карантинних правил. Наприклад, складна ситуація склалася з видворенням алжирських громадян, рішення щодо яких винесені українськими судами в зв'язку з порушенням національного законодавства з прикордонних питань та про правовий статус іноземців, проте виконати які не можливо через позицію органів влади Алжирської Народної Демократичної Республіки. Тимчасово призупинено будь-яке регулярне пасажирське сполучення з/до Алжиру, а також відсутня можливість перетинання сухопутних кордонів із сусідніми країнами (Туніс, Малі, Нігер, Лівія, Марокко, Мавританія) [14].

Означені підходи дають підстави закордонним вченим вживати термін «імміграційне затримання», що вирізняється своїм призначенням і тривалістю. Досліджуючи зіставлення такого виду затримання із забезпеченням дотримання прав людини в ЄС, К. Костелло розглядає його у найширшому розумінні, як затримання мігрантів будь-якої категорії, включати всіх осіб, які в'їхали на територію держави, іншої, ніж їхня, зокрема біженці, шукачі притулку, особи без громадянства, нелегальні (нерегулярні) мігранти, або у випадку їх намагання в'їхати, або перебування на території відповідної держави до очікування депортації, вивезення або повернення [15, р. 258].

В американському праві обмеження волі мігрантів також отримало антитерористичний контекст. На думку Д. М. Гернадеса, тримання під вартою не розцінюється урядом як покарання і теоретично використовується лише як некримінальна процедура, в «адміністративному процесі», пов'язаному з депортацією. Але на практиці затримання іммігрантів розглядається як інструмент для правоохоронних органів. Після 11 вересня 2001 р. утримання під вартою застосовується превентивно, за якого іммігранти можуть утримуватися з метою виявлення додаткових фактів для висунення звинувачень із виправданням тривалого строку затримання та сприяння депортації [16, р. 42]. Відповідно до сучасної правової регламентації в США, Р. Коулш характеризує імміграційне затримання шляхом виділення обов'язкового та дискреційного затримання. Співробітники імміграційної і митної служби (*Immigration and Customs Enforcement — ICE*) повинні вирішити, утримувати іноземця під вартою або звільнити його до висилки. Процес ухвалення цього рішення охоплює два основні етапи. По-перше, ICE визначає, чи не належить особа, яка не є громадянином США, до певної категорії (наприклад, засуджених за попередньо вчинені злочини), що передбачає її затримання до закінчення провадження у справі депортації згідно з правилами, визначеними Конгресом (з урахуванням деяких обмежень, встановлених судом). Це називається обов'язковим триманням під вартою. По-друге, посадові особи ICE можуть здійснювати розсуд щодо затримання (дискреційне затримання), як правило, виходячи з двох категорій чинників ризику — забезпечення повітряного перевезення та громадської безпеки. Однак, відповідно до конституційної регламентації, тримання під вартою не може тривати більше, ніж це «обґрунтовано необхідно для забезпечення вивезення», і Верхов-

ний суд США визнав, що шість місяців вважаються обґрунтованим строком для цього [17, р. 7–8, 10].

За російським законодавством особливе місце адміністративного видворення в системі заходів міграційного спрямування пояснюється тим, що, на відміну від інших (депортація, реадмісія), воно є адміністративним покаранням за адміністративні правопорушення як посягання на встановлений режим перебування іноземних громадян та осіб без громадянства на території Російської Федерації, а також на деякі інші об'єкти (наприклад, громадський порядок і громадську безпеку) [18, с. 99]. Уповноважена посадова особа прикордонного органу в разі виявлення адміністративного правопорушення, за яке як міра адміністративного покарання може бути призначено адміністративне видворення іноземного громадянина, затримує іноземного громадянина в адміністративному порядку на 48-годинний термін і складає протокол про адміністративне затримання. Затриманий іноземний громадянин утримується у спеціально відведених для цього приміщеннях прикордонних органів або у спеціальних установах, створюваних в установленому порядку органами виконавчої влади суб'єктів Російської Федерації [19]. У російській науковій літературі звертається увага на безстроковість поміщення у спеціальні установи іноземних громадян або осіб без громадянства, які підлягають адміністративному видворенню. Відсутність чітко визначених строків такого обмеження волі особи, на думку Є. Г. Зубової, створює гіпотетичну можливість для зловживань та вимагає ефективного контролю лише судовими органами за законністю застосування на противагу відомчим інтересам прикордонних органів, обумовленим в окремих випадках організаційними проблемами виконання видворення громадян деяких держав [18, с. 147].

Положення національного законодавства адаптовано до європейських правил щодо строків затримання іноземців та осіб без громадянства, які підлягають примусовому видворенню за межі України. Відповідно до законодавчих змін, пов'язаних з виконанням Україною другої фази Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму, максимальний термін такого затримання було визначено у вісімнадцять місяців [20]. Фактично цей часовий проміжок стає строком видворення, процедура якого охоплює діяльність органів охорони державного кордону із звернення до місцевого загального суду як адміністративного суду з обґрунтованою позовною заявою; участь у судовому розгляді; забезпечення участі в судовому розгляді іноземців, які затримані; ознайомлення іноземця з судовим рішенням про його примусове видворення та порядком оскарження цього рішення (якщо це рішення не було вручене іноземцю одразу після його оголошення); забезпечення виконання рішення суду про примусове видворення іноземця або іншого рішення суду, прийнятого з метою забезпечення примусового видворення [21]. Тривалість кожного такого етапу обумовлена низкою чинників, які за сучасних умов, пов'язані також із протидією поширенню коронавірусної хвороби. Як наслідок реальний строк примусового видворення збільшується за необхідності виконання протиепідемічних заходів, окрім процесуальних вимог.

Показовою є адміністративна справа за позовом Львівського прикордонного загону Західного регіонального управління Держприкордонслужби України про примусове видворення подружжя громадян Республіки Ірак, які були затримані прикордонним нарядом «Група реагування» від відділення інспекторів прикордонної служби «Рава-Руська» (тип В) відділу прикордонної служби «Рава-Руська» 13 січня 2020 р. Зазначені іноземці курдського походження намагалися разом із трьома дітьми незаконно перетнути державний кордон України з Республікою Польща поза пунктами пропуску в напрямку 634 прикордонного знаку (територія Річківської сільської ради Жовківського району Львівської області). 16 січня цього року Личаківським районним судом м. Львова ухвалено рішення про їх примусове видворення, яке вдалося виконати в умовах пандемії лише через майже дев'ять місяців [22; 23].

Часові межі примусового повернення окреслюються строком, протягом якого іноземець або особа без громадянства повинні виїхати з України. Зазначений строк не повинен перевищувати 30 днів з дня прийняття рішення про таке повернення [24].

Нормативне регулювання строків видворення та примусового повернення розраховане на міграційний результат — вилучення з території країни небажаної особи. Зважаючи на це, а також регламентацію застосування примусових заходів із відповідними строками в законодавстві про правовий статус іноземців, їхня юридична природа має матеріальний характер. Строки, якими регламентовано здійснення адміністративного судочинства, мають процесуальне призначення, оскільки в їхніх межах здійснюються процесуальні дії. Слід, до прикладу, погодитися з висновком І. О. Розума про те, що звернення до адміністративного суду є процесуальною дією особи, котра здійснюється нею з метою захисту та поновлення порушених, оспорюваних чи невизнаних неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень прав, свобод чи охоронюваних законом інтересів шляхом подання позовної заяви до адміністративного суду першої інстанції згідно з встановленими процесуальним законом правилами підсудності адміністративних справ [25, с. 98]. Процесуальними також слід вважати строки провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України, що стосуються розгляду адміністративним судом такої категорії справ у першій інстанції, апеляційного та касаційного оскарження з відповідним судовим розглядом, а також можливості негайного виконання рішення суду про примусове видворення іноземця чи особи без громадянства. Строковість визначених дій, етапів і стадій відображає особливості процесуальної діяльності, спрямованої на реалізацію судового контролю із застосування примусових заходів до небажаних мігрантів.

На відміну від матеріальних, допускається перегляд процесуальних строків в умовах пандемії. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, адміністративний суд може поновлювати і продовжувати відповідний строк [26].

Таким чином, виходячи з положень міграційного й адміністративно-процесуального законодавства слід визнати необхідність часового виміру видворення та примусового повернення іноземців (апатридів) як гарантії законності, унеможливлення свавілля в застосуванні цих заходів. Їх спрямованість на забезпечення міграційного правопорядку дає підстави вважати строки, відведені для виїзду та/або забезпечення виїзду з країни, матеріальними. У разі примусового повернення строком з такою характеристикою є час, протягом якого іноземцю або особі без громадянства надається можливість виїхати за кордон. Примусовість полягає в односторонньому визначенні, зокрема посадовими особами органів охорони державного кордону необхідного часу виїзду, який особа здійснює самостійно. Матеріальні строки видворення пов'язані із затриманням, що застосовується за правилами адміністративного судочинства й наявності перешкод для проведення процедури видворення. Тривалість строків виконання рішення адміністративного суду про видворення обумовлено в сучасних умовах комплексом обставин, пов'язаних з протидією поширенню коронавірусної інфекції — припинення регулярного транспортного сполучення між країнами, необхідність лабораторних досліджень для подорожуючих і осіб супроводу тощо.

Призначення процесуальних строків у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи видворення іноземців або осіб без громадянства відповідають їхньому законодавчо закріпленому поняттю у ст. 118 КАС України, з визначенням особливостей темпоральної регламентації відповідно до статей 288, 289 і п. 3 ст. 371 КАС України. Цей різновид строків стосується часу, відведеного для звернення до суду і стабільності здійснення адміністративно-юрисдикційного провадження.

Перспективно потребуватиме опрацювання на основі комплексних досліджень нормативна регламентація часових характеристик імміграційного затримання відповідно до нового адміністративного законодавства та повернення нелегальних мігрантів, виявлених під час перетинання ними державного кордону й в'їзду з тимчасово окупованої території України.

Список використаних джерел

1. Температурний скринінг пасажирів. 2020. *Урядовий контактний центр*. URL : <http://bit.ly/3tk8HqS>.
2. Триває реалізація комплексу організаційних та практичних заходів щодо запобігання розповсюдженню на територію України коронавірусу COVID-19 (13.03.2020). *Державна прикордонна служба України*. URL : <http://bit.ly/3rOpG4u>.
3. Куценко В. В. Час як філософська категорія: у пошуках екзистенційної темпоральності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2012. № 110. С. 9–12.
4. Словник української мови : в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 9: Р–Т. 840 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000; уклад. та гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.

6. Сорока М. О. Поняття «процесуальний строк» в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 1. С. 229–235. URL : <https://bit.ly/30FXLYj>.
7. Діордіца І. В. Строки звернення до адміністративного суду: огляд практики застосування процесуальних норм на прикладі першої та апеляційної інстанції. *Адвокат*. 2012. № 5. С. 27–31.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: в ред. Закону України від 03.10.2017 р. № 2147–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.
9. Аракелян М. М. Особливості визначення та обчислення строку звернення до адміністративного суду. *Актуальні питання держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 258–264.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2V1LT1v>.
11. Об общих стандартах и процедурах, подлежащих применению в государствах-членах для возврата незаконно пребывающих граждан третьих стран. Директива Европейского Парламента и Совета № 2008/115/EC от 16.12.2008 г. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3leEE1b>.
12. Diego Acosta Arcarazo, The Returns Directive: Possible Limits and Interpretation. Karin Zwaan (ed.), The Returns Directive: Possible Limits and Interpretation. (p. 7-24). *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2427747>.
13. Wilsher D. Immigration detention: law, history, politics. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 422 p.
14. Алжир. Особливості по країні. *Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України*. URL : <http://bit.ly/3cvR28X>.
15. Costello Cathryn. Human Rights and the Elusive Universal Subject: Immigration Detention under International Human Rights and EU Law. *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 2012. Vol. 19, No. 1. P. 257–303. <https://doi.org/10.2979/indjglolegstu.19.1.257>.
16. Hernandez D. M. Pursuant to Deportation: Latinos and Immigrant Detention. *Latino Studies*. 2008, Vol. 6. P. 35–63. <https://doi.org/10.1057/lst.2008.2>.
17. Koulisch, Robert. Immigration Detention in the Risk Classification Assessment Era. *Connecticut Public Interest Law Journal*. 2017. Vol. 16. No. 1. P. 3–37.
18. Зубова Е. Г. Меры административного принуждения, применяемые на деликтной основе к иностранным гражданам и лицам без гражданства: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. Саратов, 2016. 190 л.
19. Об утверждении Инструкции об организации деятельности пограничных органов по административному выдворению за пределы Российской Федерации иностранных граждан или лиц без гражданства. Приказ Федеральной службы безопасности Российской Федерации от 23.12.2008 г. № 631. *Федеральная служба безопасности Российской Федерации*. URL : <https://bit.ly/3tiv14b>.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень судового захисту іноземців та осіб без громадянства і врегулювання окремих питань, пов'язаних з протидією нелегальній міграції. Закон України від 19.05.2016 р. № 1379–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 27. Ст. 521.

21. Інструкція про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства. Затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України 23.04.2012 р. № 353/271/150, у ред. наказу Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України 22.01.2018 № 38/77, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 21.05.2012 р. за № 806/21119. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3qME1Nl>.
22. Рішення Личаківського районного суду м. Львова від 16.01.2020 р. у справі № 463/399/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://bit.ly/30FVX1J>.
23. Рішення Личаківського районного суду м. Львова від 16.01.2020 р. у справі № 463/401/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://bit.ly/3cuHWt1>.
24. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 3773–VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3lh81zP>.
25. *Розум І. О.* Дискусійні аспекти поняття та сутності процесуальних строків у адміністративному процесі. *Юридичний вісник*. 2016. № 2. С. 93–99.
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України від 18.06.2020 р. № 731–IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 46. Ст. 399.

Надійшла до редакції 26.10.2020

Nadia DEMCHYK,
Ruslan HRYNKO

National Academy of State Border Guard Service of Ukraine named after Bogdan Khmelnytsky

Terms of Forced Return and Expulsion of Foreigners and Stateless Persons by Bodies of the Border Guard Service in a Pandemic

The article examines the doctrinal approaches to determining the legal nature of the terms of forced return and expulsion of foreigners and stateless persons by bodies of the border guard service. The analysis of domestic and foreign scientific views on time measurement in administrative proceedings has been carried out. The rules of the American and European system of termination of illegal stay of third-country nationals in connection with immigration detention, which is distinguished by its purpose and duration. The place of administrative deportation in the system of migration measures under Russian law is explained by the fact that it is an administrative punishment of foreign citizens and stateless persons who are subject to detention and are kept in specially designated premises. The peculiarities of temporal regulation and its significance in the application of coercive measures aimed at the return of a migrant in the context of the global spread of coronavirus infection are clarified. The allocation of material and procedural terms within the framework of which the state border guards exercise the powers of forced return and expulsion from the territory of Ukraine is reasoned. The focus on achieving the migration result reflects the material content of the terms allotted for departure and / or ensuring the departure of an illegal migrant from the country. The material expulsion terms are also associated with detention, which is

applied according to the rules of administrative proceedings and is characterized by a significant duration, especially in a pandemic. The appointment of procedural terms is justified on the basis of the current norms of administrative-procedural legislation and is associated with the performance of the procedural actions necessary to be applied to the court and the phasing of administrative-jurisdictional proceedings. During the quarantine it is allowed to review the procedural terms in contrast to the material ones. Among the prospects of elaboration of the chosen topic, a comprehensive study of the normative regulation of time characteristics of immigration detention in accordance with the new administrative legislation and the return of foreigners (stateless persons) detected during their crossing the state border and entering the temporarily occupied territory of Ukraine is proposed.

Keywords: *expulsion, pandemic, border guard service, forced return, procedural term.*